

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 69.808/1/V
van 31 augustus 2021

avis 69.808/1/V
du 31 août 2021

over

sur

een voorontwerp van wet ‘tot
wijziging van de bepalingen
van het oude Burgerlijk
Wetboek met betrekking tot de
verkoop aan consumenten, tot
invoeging van een nieuwe
titel *VIbis* in boek III van het
oude Burgerlijk Wetboek en tot
wijziging van het Wetboek van
economisch recht’

un avant-projet de loi
‘modifiant les dispositions de
l’ancien Code civil relatives
aux ventes à des
consommateurs, insérant un
nouveau titre *VIbis* dans le
livre 3 de l’ancien Code civil et
modifiant le Code de droit
économique’

Op 5 juli 2021 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Justitie verzocht binnen een termijn van dertig dagen, van rechtswege verlengd tot 19 augustus 2021,^(*) een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet ‘tot wijziging van de bepalingen van het oude Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de verkopen aan consumenten, tot invoeging van een nieuwe titel *Vibis* in boek III van het oude Burgerlijk Wetboek en tot wijziging van het Wetboek van economisch recht’.

Het voorontwerp is door de eerste vakantiekamer onderzocht op 17 augustus 2021. De kamer was samengesteld uit Jeroen VAN NIEUWENHOVE, staatsraad, voorzitter, Peter SOURBRON en Patricia DE SOMERE, staatsraden, Michel TISON, assessor, en Annemie GOOSSENS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Arne CARTON, adjunct-auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Jeroen VAN NIEUWENHOVE, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 31 augustus 2021.

*

^(*) Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, *in fine*, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, waarin wordt bepaald dat deze termijn van rechtswege verlengd wordt met vijftien dagen wanneer hij begint te lopen tussen 15 juli en 31 juli of wanneer hij verstrijkt tussen 15 juli en 15 augustus.

Le 5 juillet 2021, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre de la Justice à communiquer un avis, dans un délai de trente jours, prorogé de plein droit jusqu'au 19 août 2021 ^(**), sur un avant-projet de loi 'modifiant les dispositions de l'ancien Code civil relatives aux ventes à des consommateurs, insérant un nouveau titre *Vibis* dans le livre 3 de l'ancien Code civil et modifiant le Code de droit économique'.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre des vacations le 17 août 2021. La chambre était composée de Jeroen VAN NIEUWENHOVE, conseiller d'État, président, Peter SOURBRON et Patricia DE SOMERE, conseillers d'État, Michel TISON, assesseur, et Annemie GOOSSENS, greffier.

Le rapport a été présenté par Arne CARTON, auditeur adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Jeroen VAN NIEUWENHOVE, conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 31 août 2021.

*

(**) Ce délai résulte de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2°, *in fine*, des lois 'sur le Conseil d'État', coordonnées le 12 janvier 1973, qui précise que ce délai est prolongé de plein droit de quinze jours lorsqu'il prend cours du 15 juillet au 31 juillet ou lorsqu'il expire entre le 15 juillet et le 15 août.

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt tot de omzetting van richtlijn (EU) 2019/770 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 ‘betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de levering van digitale inhoud en digitale diensten’ en van richtlijn (EU) 2019/771 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 ‘betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de verkoop van goederen, tot wijziging van Verordening (EU) 2017/2394 en Richtlijn 2009/22/EG, en tot intrekking van Richtlijn 1999/44/EG’.

Daartoe wijzigen de artikelen 3 tot 16 van het voorontwerp de artikelen 1649*bis* tot 1649*octies* in afdeling IV (Bepalingen met betrekking tot de verkopen aan consumenten) onder hoofdstuk IV (Verplichtingen van de verkoper) van titel VI (Koop) in boek III van het oude Burgerlijk Wetboek² en voegt artikel 18 van het voorontwerp in boek III van het oude Burgerlijk Wetboek een nieuwe titel VI*bis* in (Overeenkomsten voor de levering van digitale inhoud en digitale diensten)³. Het voorontwerp omvat voorts autonome bepalingen inzake inbreuken op de nieuwe ontworpen regels in het oude Burgerlijk Wetboek (artikelen 17 en 19), brengt een aantal wijzigingen aan in het Gerechtelijk Wetboek en het Wetboek van economisch recht (artikelen 20 tot 31) en bevat een aantal overgangsbepalingen (artikelen 32 tot 34).

De aan te nemen wet treedt in werking op 1 januari 2022 (artikel 35).

ALGEMENE OPMERKINGEN

3. De gemachtigde bezorgde de volgende omzettingstabel met betrekking tot de omzetting van de richtlijnen (EU) 2019/770 en (EU) 2019/771:

<i>Artikels van het wetsontwerp tot wijziging van de bepalingen van het oude Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de verkopen aan consumenten, tot invoeging van een nieuwe titel</i>	<i>Gewijzigde/vervangen bepalingen</i>	<i>Richtlijn (EU) 2019/771 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de</i>
--	--	---

¹ Aangezien het om een voorontwerp van wet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

² Die artikelen strekken tot (gedeeltelijke) omzetting van richtlijn (EU) 2019/771.

³ De nieuwe titel VI*bis* strekt tot (gedeeltelijke) omzetting van richtlijn (EU) 2019/770.

<i>Vibis in boek III van het oude Burgerlijk Wetboek en tot wijziging van het Wetboek van economisch recht</i>		<i>verkoop van goederen, tot wijziging van Verordening (EU) 2017/2394 en Richtlijn 2009/22/EG, en tot intrekking van Richtlijn 1999/44/EG.</i>
Artikel 1	-	-
Artikel 2	-	-
Artikel 3	Vervanging van artikel 1649bis oude Burgerlijk Boek	
	1649bis §1, 1°	2, 2)
	1649bis §1, 2°	2, 3)
	1649bis §1, 3°	2, 4)
	1649bis §1, 4° a), b)	2, 5), a), b)
	1649bis §1, 5°	2, 6)
	1649bis §1, 6° a), b)	2, 7), a), b)
	1649bis §1, 7°	2, 8)
	1649bis §1, 8°	2, 9)
	1649bis §1, 9°	2, 10)
	1649bis §1, 10°	2, 11)
	1649bis §1, 11°	2, 12)
	1649bis §1, 12°	2, 13)
	1649bis §1, 13°	2, 14)
	1649bis §1, 14°	2, 15)
	1649bis § 2, eerste lid	3.1.
	1649bis § 2, tweede lid	3.3.
	1649bis § 2, derde lid	3.5.b)
	1649bis § 2, vierde lid	3.2.
	1649bis § 3, 1°	3.3. (eerste zin)
	1649bis § 3, 2°	3.4.a)
	1649bis § 3, 3°	3.4.b)
Artikel 4	Vervanging van artikel 1649ter oude Burgerlijk Boek	
	1649ter § 1	5
	1649ter § 2, 1°	6, a)
	1649ter § 2, 2°	6, b)
	1649ter § 2, 3°	6, c)
	1649ter § 2, 4°	6, d)
	1649ter § 3, 1°	7.1, a)
	1649ter § 3, 2°	7.1, b)
	1649ter § 3, 3°	7.1, c)
	1649ter § 3, 4°	7.1, d)

	1649ter § 4, 1°	7.2, a)
	1649ter § 4, 2°	7.2, b)
	1649ter § 4, 3°	7.2, c)
	1649ter § 5, 1°	7.3, a)
	1649ter § 5, 2°	7.3, b)
	1649ter § 6, 1°	7.4, a)
	1649ter § 6, 2°	7.4, b)
	1649ter § 7	7.5
	1649ter § 8, 1°	8, a)
	1649ter § 8, 2°	8, b)
Artikel 5	Wijzigingen van artikel 1649quater, § 1	
Artikel 5, 1°	1649quater, §1, nieuwe lid tussen het eerste en het tweede lid	10.2
Artikel 5, 2°	1649quater, §1, tweede lid, dat het derde lid wordt	- recital 44- statu quo
Artikel 5, 3°	1649quater, § 1, derde lid, dat het vierde lid wordt	10.6 – statu quo + duidelijk informatie
Artikel 6	Vervanging van artikel 1649quater, §2	-
	1649quater, § 2	12
Artikel 7	Wijziging in artikel 1649quater § 3	
	1649quater, § 3	10.4
Artikel 8	Vervanging van artikel 1649quater, § 4	
	1649quater, § 4, eerste lid	11.1 et 11.2 ;
	1649quater, § 4, tweede lid	11.1 et 10.6
Artikel 9	Invoeging in artikel 1649quater, du § 4/1	
	1649quater, § 4/1	11.3
Artikel 10	Wijziging in artikel 1649quater, § 5	
	1649quater, § 5	-
Artikel 11	Wijziging in artikel 1649quinquies, §1	
	1649quinquies, §1	-
Artikel 12	Vervanging van artikel 1649quinquies, § 2 et § 3	
	1649quinquies, § 2, 1°	13.2, a)
	1649quinquies, § 2, 2°	13.2, b)
	1649quinquies, § 2, 3°	13.2, c)
	1649quinquies, § 3, eerste	14.1, a)

	lid, 1°	
	1649quinquies, § 3, eerste lid, 2°	14.1, b)
	1649quinquies, § 3, eerste lid, 3°	14.1, c)
	1649quinquies, § 3, tweede lid	14.2
	1649quinquies, § 3, derde lid	14.3
	1649quinquies, § 3, vierde lid	14.4
Artikel 13	Invoeging in artikel 1649quinquies des § 4 à 7	
	1649quinquies § 4	13.3
	1649quinquies § 5, eerste lid, 1°	13.4, a)
	1649quinquies § 5, eerste lid, 2°	13.4, b)
	1649quinquies § 5, eerste lid, 3°	13.4, c)
	1649quinquies § 5, eerste lid, 4°	13.4, d)
	1649quinquies § 5, tweede lid	13.5
	1649quinquies § 6	15
	1649quinquies § 7, eerste lid	16.1
	1649quinquies § 7, tweede lid	16.2
	1649quinquies § 7, derde lid, 1°	16.3, a)
	1649quinquies § 7, derde lid, 2°	16.3, b)
	1649quinquies § 7, vierde lid	16.3, laatste lid.
Artikel 14	Vervanging van artikel 1649sexies	
	1649sexies	18
Artikel 15	Vervanging van artikel 1649septies	
	1649septies § 1, eerste lid	17.1, eerste lid.
	1649septies § 1, tweede lid	17.1, tweede lid
	1649septies § 2, 1°	17.2, a)
	1649septies § 2, 2°	17.2, b)
	1649septies § 2, 3°	17.2, c)

	1649septies § 2, 4°	17.2, d)
	1649septies § 2, 5°	17.2, e)
	1649septies § 3	17.3
Artikel 16	Wijziging in artikel 1649octies	
	1649octies	21
Artikel 17	Autonome bepaling	22.1
	<i>Ingevoegde bepalingen in een nieuwe titel VIbis in boek III van het oude Burgerlijk Wetboek</i>	<i>Richtlijn (EU) 2019/770 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de levering van digitale inhoud en digitale diensten</i>
Artikel 18	1701/1, 1°	2, 1)
	1701/1, 2°, a), b)	2, a), b)
	1701/1, 3°	2, 3)
	1701/1, 4°	2, 4)
	1701/1, 5°	2, 5)
	1701/1, 6°	2, 6)
	1701/1, 7°	2, 7)
	1701/1, 8°	2, 8)
	1701/1, 9°	2, 9)
	1701/1, 10°	2, 10)
	1701/1, 11°	2, 11)
	1701/1, 12°	2, 12)
	1701/1, 13°	2, 13)
	1701/1, 14°	-
	1701/2, § 1	3.1. eerste lid
	1701/2, § 2	3.1. tweede lid
	1701/2, § 3	3.2
	1701/2, § 4	3.3
	1701/2, § 5	3.4
	1701/2, § 6	3.6, eerste lid
	1701/2, § 7, 1°	3.5, a)
	1701/2, § 7, 2°	3.5, b)
	1701/2, § 7, 3°	3.5, c)
	1701/2, § 7, 4°	3.5, d)
	1701/2, § 7, 5°	3.5, e)
	1701/2, § 7, 6°	3.5, f)

	1701/2, § 7, 7°	3.5, g)
	1701/2, § 7, 8°	3.5, h)
	1701/3, § 1	5.1
	1701/3, § 2, 1°	5.2, a)
	1701/3, § 2, 2°	5.2, b)
	1701/4	6
	1701/5, 1°	7, a)
	1701/5, 2°	7, b)
	1701/5, 3°	7, c)
	1701/5, 4°	7, d)
	1701/6, § 1, 1°	8.1, a)
	1701/6, § 1, 2°, a)	8.1, b), i)
	1701/6, § 1, 2°, b)	8.1, b), ii)
	1701/6, § 1, 2°, c)	8.1, b), iii)
	1701/6, § 1, 3°	8.1, c)
	1701/6, § 1, 4°	8.1, d)
	1701/6, § 2, 1°	8.2, a)
	1701/6, § 2, 2°	8.2, b)
	1701/6, § 3, 1°	8.3, a)
	1701/6, § 3, 2°	8.3, b)
	1701/6, § 4	8.4
	1701/6, § 5	8.5
	1701/6, § 6	8.6
	1701/7, 1°	9, a)
	1701/7, 2°	9, b)
	1701/8, § 1, eerste lid	11.1
	1701/8, § 1, tweede lid	12.1
	1701/8, § 2, eerste lid	11.2, eerste en tweede lid
	1701/8, § 2, tweede lid	12.2
	1701/8, § 2, derde lid	-
	1701/8, § 2, vierde lid	11.2, derde lid
	1701/8, § 3, eerste lid	11.3, eerste lid
	1701/8, § 3, tweede lid	12.3
	1701/8, § 3, derde lid	-
	1701/8, § 3, vierde lid	11.3, tweede lid
	1701/8, § 4, eerste lid	12.4
	1701/8, § 4, tweede lid	12.5
	1701/8, § 5	3.10 en recital 12

	1701/9, § 1	13.1
	1701/9, § 2, 1°	13.2, a)
	1701/9, § 2, 2°	13.2, b)
	1701/9, § 3	13.3
	1701/10	14.1
	1701/11, § 1, 1°	14.2, a)
	1701/11, § 1, 2°	14.2, b)
	1701/11, § 2	14.3
	1701/12, § 1, 1°	14.4, a)
	1701/12, § 1, 2°	14.4, b)
	1701/12, § 1, 3°	14.4, c)
	1701/12, § 1, 4°	14.4, d)
	1701/12, § 1, 5°	14.4, e)
	1701/12, § 2, eerste lid	14.5, eerste lid
	1701/12, § 2, tweede lid	14.5, tweede lid
	1701/12, § 3, eerste lid	14.6
	1701/12, § 3, tweede lid	15
	1701/13, § 1, eerste lid	16.1, eerste lid
	1701/13, § 1, tweede lid	16.1, tweede lid
	1701/13, § 2	16.2
	1701/13, § 3, 1°	16.3, a)
	1701/13, § 3, 2°	16.3, b)
	1701/13, § 3, 3°	16.3, c)
	1701/13, § 3, 4°	16.3, d)
	1701/13, § 4, eerste lid	16.4, eerste lid
	1701/13, § 4, tweede lid	16.4, tweede lid
	1701/13, § 5	16.5
	1701/14, § 1,	17.1
	1701/14, § 2	17.2
	1701/14, § 3	17.3
	1701/15, § 1	18.1
	1701/15, § 2	18.2
	1701/15, § 3	18.3
	1701/16	20
	1701/17, § 1, 1°	19.1, a)

	1701/17, § 1, 2°	19.1, b)
	1701/17, § 1, 3°	19.1, c)
	1701/17, § 1, 4°	19.1, d)
	1701/17, § 2	19.2
	1701/17, § 3	19.3
	1701/17, § 4	19.4
	1701/17, § 5	3.6, tweede lid
	1701/18, eerste lid	22.1
	1701/18, tweede lid	-
Artikel 19	Autonome bepaling	23.1
	<i>Wijziging Wetboek van economisch recht</i>	<i>Richtlijn 2019/770 et Richtlijn 2019/771</i>
Artikel 21, 25 tot en met 27	I.20, 9° ; XV.2§ 1 ; XV.125/5	23.1 ; 22.1
Artikel 28	XVII.2, 17°	-
Artikel 29	XVII.26, b), 10°	23.2 ; 22.2
Artikel 30	XVII.37, 21°	21 ; 19
Artikel 32	Overgangsbepaling	3.5, b) Richtlijn 2019/771
Artikel 33	Overgangsbepaling	24.2 Richtlijn 2019/771
Artikel 34	Overgangsbepaling	24.2 Richtlijn 2019/770
Artikel 35	Inwerkingtreding	24.2

Het verdient aanbeveling om de concordantietabel op te nemen als bijlage bij het in de Kamer van volksvertegenwoordigers in te dienen voorontwerp en daarbij eveneens te verduidelijken⁴ of en op welke wijze richtlijnbepalingen⁵ die niet bij het huidige voorontwerp worden omgezet, geen omzetting behoeven of alsnog zullen worden omgezet.

Indien daadwerkelijk richtlijnbepalingen alsnog zullen worden omgezet bij andere ontwerp teksten, schrijve men in artikel 2 van het voorontwerp alleszins “gedeeltelijke omzetting” in plaats van “omzetting”.

4. Overeenkomstig de regels van de wetgevingstechniek moet in beginsel voor elk te wijzigen artikel een wijzigingsartikel te worden opgesteld.⁶ De wijzigingen die bij de artikelen 5 tot 10 van het voorontwerp worden aangebracht in artikel 1649*quater* van het oude Burgerlijk

⁴ Bij voorkeur door een afzonderlijke concordantietabel met aan de linkerzijde de richtlijnbepalingen en aan de rechterzijde de omzettingbepalingen of de nodige verduidelijking.

⁵ Zoals bijvoorbeeld artikel 10 van richtlijn (EU) 2019/770 en artikel 9 van richtlijn (EU) 2019/771.

⁶ *Beginselen van de wetgevingstechniek. Handleiding voor het opstellen van wetgevende en reglementaire teksten*, Raad van State, 2008, aanbeveling 120, te raadplegen op www.raadvst-consetat.be.

Wetboek, alsook de wijzigingen die bij de artikelen 11 tot 13 van het voorontwerp worden aangebracht in artikel 1649*quater* van het oude Burgerlijk Wetboek, moeten telkens worden gegroepeerd tot één enkel wijzigend artikel.⁷ Ook wordt niet consequent omgegaan met het invoegen van meerdere artikelen, dat in één keer gebeurt bij artikel 18 van het voorontwerp en voor elk artikel afzonderlijk bij de artikelen 26 en 27 van het voorontwerp. Dit moet worden verholpen.

5. Ter wille van de duidelijkheid van de aan te nemen regeling, de rechtszekerheid en de overeenstemming tussen de taalversies moet het voorontwerp aan een grondig redactioneel nazicht worden onderworpen. Bij wijze van voorbeeld kan worden gewezen op de volgende onvolkomenheden:

- In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 1701/6, § 5, van het oude Burgerlijk Wetboek moet worden verwezen naar “de paragrafen 1 of 2”, zoals in de Franse tekst, in plaats van naar “lid 1 of lid 2”.
- In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 1701/9, § 1, van het oude Burgerlijk Wetboek moet worden verwezen naar “artikel 1701/3”, zoals in de Franse tekst, in plaats van naar “artikel 5”.
- In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 1701/11, § 2, van het oude Burgerlijk Wetboek moet worden verwezen naar “paragraaf 1”, zoals in de Franse tekst, in plaats van naar “lid 2”.
- In het ontworpen artikel 1701/13 van het oude Burgerlijk Wetboek wordt in de Nederlandse tekst ten onrechte artikel 1703/13 vermeld.
- Doorheen de tekst van het voorontwerp worden de begrippen “transactieketen” en “overeenkomstenketen” door elkaar gebruikt. Het verdient aanbeveling om het in de richtlijnen (EU) 2019/770 en (EU) 2019/770 gehanteerde begrip “transactieketen” op een eenvormige wijze te gebruiken.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 3

6. In het ontworpen artikel 1649*bis*, § 2, tweede lid, van het oude Burgerlijk Wetboek moet worden verwezen naar paragraaf 1, 4°, b) (niet: “paragraaf 1, punt 4), onder b)”).

7. In het ontworpen artikel 1649*bis*, § 3, 4°, van het oude Burgerlijk Wetboek moet de zinsnede “overeenkomsten met betrekking tot de verkoop van” worden ingevoegd voor de woorden “levende dieren”, om beter aan te sluiten bij de bewoordingen van artikel 3, lid 5, eerste alinea, van richtlijn (EU) 2019/771.

⁷ Naar het model van formule F 4-2-9-1 van de voormelde handleiding.

Artikel 9

8. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 1649*quater*, § 4/1, van het oude Burgerlijk Wetboek moet het woord “termijn” worden vervangen door het woord “periode”, om beter aan te sluiten bij de formulering in artikel 11, lid 3, van richtlijn (EU) 2019/771.

Artikel 11

9. Om de bestaande regelgeving in overeenstemming te brengen met de artikelen 13, leden 1 en 4, en 15, van richtlijn (EU) 2019/771 moet in artikel 11 van het voorontwerp een bijkomende wijziging worden opgenomen met betrekking tot het huidige artikel 1649*quinquies*, § 1, eerste lid, van het oude Burgerlijk Wetboek, teneinde het woord “passende” in die bepaling te vervangen door het woord “evenredige”.

Artikel 13

10. In het ontworpen artikel 1649*quinquies*, § 7, tweede lid, van het oude Burgerlijk Wetboek moet de zinsnede “en waarvan hij redelijkerwijs niet kan worden geacht deze te behouden” worden vervangen door de zinsnede “indien van de consument niet redelijkerwijs kan worden verwacht dat hij alleen de conforme goederen zal willen houden”, teneinde beter aan te sluiten bij de formulering in artikel 16, lid 2, van de richtlijn (EU) 2019/771.

11. Overeenkomstig het ontworpen artikel 1649*quinquies*, § 7, vierde lid, van het oude Burgerlijk Wetboek kan voor de toepassing van artikel 1649*quinquies*, §§ 6 en 7, elke terugbetaling aan de consument worden verminderd, teneinde rekening te houden met het gebruik dat deze van het conforme goed heeft gehad sinds de levering ervan.

Rekening houdend met de overwegingen 59 en 60 van richtlijn (EU) 2019/771⁸ en artikel 16, lid 3, laatste zin, van dezelfde richtlijn, dat bepaalt dat voor de toepassing van dit lid het de lidstaten vrijstaat “de wijzen van terugzending en terugbetaling” te bepalen, lijkt het mogelijk te voorzien in een regeling waarbij bij een terugbetaling rekening wordt gehouden met het gebruik van het betrokken goed. In een dergelijke regeling is al voorzien bij het huidige artikel 1649*quinquies*, § 3, derde lid, van het oude Burgerlijk Wetboek.

⁸ Deze overwegingen luiden als volgt:

“(59) Voor het geval de consument de overeenkomst wegens een conformiteitsgebrek ontbindt, dient deze richtlijn alleen de voornaamste gevolgen van en de wijzen voor het ontbindingsrecht te bepalen, met name de verplichting voor de partijen om terug te geven wat zij hebben ontvangen. Bijgevolg moet de verkoper worden verplicht de van de consument ontvangen prijs terug te betalen en moet de consument worden verplicht de goederen terug te geven.

(60) Deze richtlijn mag geen afbreuk doen aan het recht van de lidstaten om de andere dan de in deze richtlijn neergelegde gevolgen van de ontbinding te regelen, zoals de gevolgen van de waardedaling, de vernietiging of het verlies van de goederen. De lidstaten moeten ook de mogelijkheid krijgen om de wijzen voor de terugbetaling van de prijs aan de consument te regelen, zoals regels met betrekking tot de middelen voor de terugbetaling of met betrekking tot mogelijke kosten en vergoedingen als gevolg van de terugbetaling. Het moet lidstaten bijvoorbeeld ook vrij staan te voorzien in bepaalde termijnen voor de terugbetaling van de prijs of voor het teruggeven van de goederen.”

De vraag rijst evenwel waarom, in het kader van een regeling inzake conformiteitsgebreken, enkel het gebruik van het *conforme* goed in aanmerking wordt genomen. Een dergelijke vereiste van conformiteit lijkt alleszins niet coherent in het licht van het ontworpen artikel 1649*quinquies*, § 6, dat enkel niet-conforme goederen betreft. De voorwaarde van gebruik van een “conform” goed is overigens ook niet opgenomen in het huidige artikel 1649*quinquies*, § 3, derde lid, van het oude Burgerlijk Wetboek. Men schrappe dan ook het woord “conforme” in het ontworpen artikel 1649*quinquies*, § 7, vierde lid.

Artikel 16

12.1. Artikel 16 van het voorontwerp, dat strekt tot omzetting van richtlijn (EU) 2019/771, brengt een wijziging aan in artikel 1649*octies*, eerste lid, van het oude Burgerlijk Wetboek,⁹ maar niet in het tweede lid ervan, dat luidt als volgt:

“Een beding dat de wet van een Staat die geen lid is van de Europese Unie op een overeenkomst beheerst door deze afdeling toepasselijk verklaart, is nietig wat betreft de in deze afdeling geregelde aangelegenheden, wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een lidstaat van de Europese Unie toepasselijk zou zijn en die wet de consument in genoemde aangelegenheden een hogere bescherming verleent.”

Die bepaling vormde de omzetting van artikel 7, lid 2, van (de bij richtlijn (EU) 2019/771 in te trekken)¹⁰ richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 ‘betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en de garanties voor consumptiegoederen’, dat luidt als volgt:

“De lidstaten nemen de nodige maatregelen, om ervoor te zorgen dat de consument de door deze richtlijn geboden bescherming niet wordt ontzegd door de keuze van het recht van een derde land niet-lidstaat als recht dat op de overeenkomst van toepassing is, wanneer er een nauwe band bestaat tussen de overeenkomst en het grondgebied van een lidstaat.”

De vraag rijst bijgevolg of de nietigheidssanctie vervat in artikel 1649*octies*, tweede lid, van het oude Burgerlijk Wetboek, kan behouden blijven.

12.2. Deze bepaling moet in verband worden gebracht met artikel 6 van verordening (EG) nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 ‘inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I)’, waarin een regeling is opgenomen inzake het op consumentenovereenkomsten toepasselijk recht. Overeenkomstig artikel 6, lid 2, van deze verordening, kan de door de partijen gekozen toepasselijke wet op consumentenovereenkomsten “er evenwel niet toe leiden dat de consument de bescherming verliest welke hij geniet op grond van bepalingen waarvan niet bij overeenkomst kan worden afgeweken volgens het recht dat overeenkomstig lid 1 toepasselijk zou zijn geweest bij gebreke van rechtskeuze”. Gezien de universele toepassing van de verordening, geldt deze bepaling

⁹ Overigens moet in de Nederlandse tekst van artikel 16 van het voorontwerp de derde vermelding van het woord “worden” worden weggelaten.

¹⁰ Met ingang van 1 januari 2022; zie artikel 23 van richtlijn (EU) 2019/771.

evenzeer wanneer partijen zouden gekozen hebben voor het recht van een land dat geen EU-lidstaat is.¹¹

Het komt niet aan de nationale wetgever toe om bepalingen van een Europese verordening (geheel of gedeeltelijk) bij wet te parafraseren. Immers, overeenkomstig artikel 288, tweede alinea, van het Verdrag ‘betreffende de werking van de Europese Unie’ is een verordening verbindend in al haar onderdelen en rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat. Behoudens wanneer bij een verordening bepaalde uitvoeringsmaatregelen aan de lidstaten worden opgedragen of de betrokken verordening enige ruimte laat voor het nemen van zulke uitvoeringsmaatregelen, betekent die rechtstreekse toepasselijkheid dat geen optreden van de lidstaten vereist is om de bepalingen ervan te integreren in hun interne rechtsorde. Bepalingen van een verordening moeten inzonderheid niet worden omgezet in het interne recht van de lidstaten.

De nietigheidssanctie vervat in artikel 1649octies, tweede lid, van het oude Burgerlijk Wetboek, beperkt zich evenwel niet tot het louter overnemen of parafraseren van de bepaling van artikel 6, lid 2, van verordening (EG) nr. 593/2008: onder dezelfde omstandigheden waarin de verordening in afwijking van een rechtskeuzebeding voorrang geeft aan de bepalingen van het recht dat bij gebrek aan rechtskeuze door de partijen toepasselijk zou zijn, verklaart artikel 1649octies, tweede lid, van het oude Burgerlijk Wetboek een dergelijk rechtskeuzebeding nietig. Deze bepaling voorziet dus, door de nietigheidssanctie, in een bijkomend rechtsgevolg dat niet is vervat in de verordening, maar dat ook niet in strijd is met de verordening. De regeling vervat in artikel 1649octies, tweede lid, van het oude Burgerlijk Wetboek kan bijgevolg behouden blijven.

Artikel 17

13. In het belang van de transparantie van de ontworpen regeling moet artikel 17 van het voorontwerp, dat in het voorontwerp als een autonome bepaling is opgenomen, maar dat betrekking heeft op de strafbaarstelling van de erin vermelde afdeling, als een nieuw artikel 1649nonies worden ingevoegd in het oude Burgerlijk Wetboek.

Die opmerking geldt *mutatis mutandis* ook voor artikel 19 van het voorontwerp, dat als een nieuw artikel 1701/19 moet worden ingevoegd in het oude Burgerlijk Wetboek.

Artikel 18

14. In antwoord op de vraag welke bepaling in het ontworpen artikel 1701/2, § 7, 2°, van het oude Burgerlijk Wetboek (waarin wordt verwezen naar nummeronafhankelijke interpersoonlijke communicatiediensten) wordt bedoeld met “artikel X van wet XXX”, stelde de gemachtigde:

¹¹ Zie artikel 2 van verordening (EG) nr. 593/2008, dat bepaalt dat het door die verordening aangewezen recht toepasselijk is, ongeacht de vraag of het het recht van een lidstaat is.

“Il s’agit de la loi de transposition de la directive 2018/1972 du 11 décembre 2018 établissant le code des communications électroniques européen.”

Allicht doelt de gemachtigde op het voorontwerp van wet ‘houdende omzetting van het Europees wetboek voor elektronische communicatie en wijziging van diverse bepalingen inzake elektronische communicatie’, waarover de Raad van State op 10 juni 2021 advies 69.166/4 heeft gegeven, meer bepaald op de definitie van “nummeronafhankelijke interpersoonlijke communicatiedienst” in het ontworpen artikel 2, 5/4°, van de wet van 13 juni 2005 ‘betreffende de elektronische communicatie’. Die verwijzing moet worden opgenomen in het huidige voorontwerp, waarbij er wel zal moeten voor worden gewaakt dat het voormelde voorontwerp van wet niet later in werking treedt dan het huidige voorontwerp.

15.1. In het ontworpen artikel 1701/18, eerste lid, van het oude Burgerlijk Wetboek is voorzien in de sanctie van de nietigheid van alle bedingen van een overeenkomst die, ten nadele van de consument, de toepassing uitsluiten van de bepalingen van titel VIbis van boek III van het oude Burgerlijk Wetboek of van deze bepalingen afwijken of de gevolgen ervan wijzigen voordat het leveringsverzuim of het conformiteitsgebrek door de consument ter kennis van de handelaar is gebracht of voordat de wijziging van de digitale inhoud of digitale dienst overeenkomstig artikel 1701/17 van het oude Burgerlijk Wetboek door de handelaar ter kennis van de consument is gebracht. Deze bepaling strekt tot omzetting van artikel 22, lid 1, van de richtlijn (EU) 2019/770, dat inhoudt dat de consument “niet gebonden” is door bepalingen van een dergelijke overeenkomst.

In antwoord op de vraag of een dergelijke nietigheidssanctie wel als dezelfde sanctie beschouwd kan worden als de sanctie van “niet gebonden” zijn, waarvan gewag wordt gemaakt in de richtlijn, antwoordde de gemachtigde het volgende:

“Cette disposition est similaire à celle existant actuellement pour les biens de consommation et nous semble conforme à la directive. Les clauses dérogatoires sont frappées d’une nullité relative, ce qui n’empêche pas le juge de soulever d’office la nullité, conformément à la jurisprudence européenne. Nous nous référons à la justification énoncée dans les travaux parlementaires de la loi de transposition de la directive 1999/44 (51—0982/01, p. 21) : ‘Par contre, contrairement à la règle généralement admise selon laquelle une nullité relative ne peut jamais être soulevée d’office par le juge, il y a lieu de tenir compte, en cette matière, de la jurisprudence résultant de l’arrêt dit Océano du 27 juin 2000 de la Cour de Justice des Communautés européennes (affaires jointes C-240/98 à C-244/98) dans lequel la Cour a estimé que ‘la protection que la directive 93/13/CEE du Conseil, du 5 avril 1993, concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs, assure à ceux-ci implique que le juge national puisse apprécier d’office le caractère abusif d’une clause du contrat qui lui est soumis lorsqu’il examine la recevabilité d’une demande introduite devant les juridictions nationales’. Cette jurisprudence semble applicable à la directive transposée par le présent projet et il faut donc en conclure que le juge pourra soulever d’office la nullité établie par l’article 1649octies, alinéa 1er, du projet.”

15.2. Hoewel de rechtspraak waar de gemachtigde naar verwijst geen betrekking heeft op de bepalingen van de richtlijnen die bij dit voorontwerp worden omgezet, kan met het standpunt van de gemachtigde worden ingestemd in het licht van het gegeven dat de nietigheidssanctie tot gevolg heeft dat de consument niet gebonden is door de desbetreffende

bepaling van de overeenkomst. Er dient in dit verband overigens ook rekening te worden gehouden met hetgeen reeds is uiteengezet in opmerking 12.2, alsook met artikel 3, lid 10, van de richtlijn (EU) 2019/770, dat bepaalt:

“Deze richtlijn doet geen afbreuk aan het recht van de lidstaten om te voorzien in regels betreffende algemene aspecten van het overeenkomstenrecht, zoals regels inzake de totstandkoming, de geldigheid, de nietigheid of de gevolgen van overeenkomsten, met inbegrip van de gevolgen van de ontbinding van een overeenkomst voor zover zij niet in deze richtlijn worden geregeld, of het recht op schadevergoeding.”

Artikel 20

16. In het ontworpen artikel 589, 14°, van het Gerechtelijk Wetboek wordt onder meer verwezen naar de artikelen 110 tot 118 van de wet van 6 april 2010 ‘betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming’. Aangezien de artikelen 110 tot 113 van deze wet zijn opgeheven voor zover ze van toepassing zijn op de aangelegenheden geregeld door overeenkomstige bepalingen van het Wetboek van economisch recht¹² en de artikelen 114 tot 118 van dezelfde wet zonder meer zijn opgeheven,¹³ moet de verwijzing naar deze bepalingen worden weggelaten.

Artikel 27

17. In de inleidende zin van artikel 27 van het voorontwerp moet de zinsnede “ingevoegd bij artikel XX” worden vervangen door de zinsnede “ingevoegd bij artikel 26”.

18. De gemachtigde beaamt dat de zinsnede “in strijd is met de hierboven vermelde artikelen” in het ontworpen artikel XV.125/5, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht moet worden vervangen door de zinsnede “in strijd is met een of meer van de in het eerste lid vermelde artikelen”.

19. Met het oog op de overeenstemming tussen de taalversies moet het woord “waarschijnlijk” in de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel XV.125/5, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht worden vervangen door het woord “mogelijk”.

Artikel 32

20. Overeenkomstig artikel 32 van het voorontwerp blijven voor overeenkomsten betreffende de verkoop van levende dieren die op of na 1 januari 2022 tussen een verkoper en een consument worden gesloten “[b]ij gebreke van nieuwe specifieke wettelijke bepalingen” de

¹² Artikel 5 van de wet van 26 december 2013 ‘houdende invoeging van boek XVII ‘Bijzondere rechtsprocedures’ in het Wetboek van economisch recht, en houdende invoeging van een aan boek XVII eigen definitie en sanctiebepalingen in hetzelfde Wetboek’.

¹³ Artikel 32, § 1, van de wet van 19 april 2014 ‘houdende invoeging van boek XI, ‘Intellectuele eigendom’ in het Wetboek van economisch recht, en houdende invoeging van bepalingen eigen aan boek XI in de boeken I, XV en XVII van hetzelfde Wetboek’.

artikelen 1649*bis* tot en met 1649*octies* van het oude Burgerlijk Wetboek van toepassing, zoals deze luiden vóór de bekendmaking van de aan te nemen wet. In de memorie van toelichting wordt in dat verband het volgende uiteengezet:

“Er zal specifieke wetgeving worden aangenomen inzake garanties voor de verkoop van levende dieren. Indien deze wetgeving echter niet vóór 1 januari 2022, de datum van inwerkingtreding van deze wet, wordt aangenomen, moet ervoor worden gezorgd dat dit soort verkoop nog steeds onder een consumentenbeschermingsregeling valt.”

De zinsnede “[b]ij gebreke van nieuwe specifieke wettelijke bepalingen” kan beter worden weggelaten. Indien de specifieke wetgeving waaraan wordt gerefereerd, niet tijdig wordt aangenomen, kan die zinsnede enkel tot onduidelijkheid en rechtsonzekerheid leiden, aangezien niet-ingewijden moeilijk kunnen achterhalen of die specifieke wetgeving niet is tot stand gekomen. Indien die specifieke wetgeving wel tijdig wordt aangenomen, kan de ontworpen overgangsbepaling beter alsnog worden aangepast (om te verwijzen naar die wetgeving) of opgeheven.

Artikel 33

21. Ter wille van de rechtszekerheid kan in artikel 33 van het voorontwerp de zinsnede “na inwerkingtreding van deze wet” beter worden vervangen door de zinsnede “vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet”.

*

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique ¹ et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

2. L'avant-projet de loi soumis pour avis a pour objet de transposer la directive (UE) 2019/770 du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 2019 'relative à certains aspects concernant les contrats de fourniture de contenus numériques et de services numériques' et la directive (UE) 2019/771 du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 2019 'relative à certains aspects concernant les contrats de vente de biens, modifiant le règlement (UE) 2017/2394 et la directive 2009/22/CE et abrogeant la directive 1999/44/CE'.

À cet effet, les articles 3 à 16 de l'avant-projet modifient les articles 1649*bis* à 1649*octies* de la section IV (Dispositions relatives aux ventes à des consommateurs) sous le chapitre IV (Des obligations du vendeur) du titre VI (De la vente) dans le livre III de l'ancien Code civil ² et l'article 18 de l'avant-projet insère, dans le livre III de l'ancien Code civil, un nouveau titre VI*bis* (Des contrats de fourniture de contenus numériques et de services numériques) ³. En outre, l'avant-projet comprend des dispositions autonomes concernant les infractions aux nouvelles règles en projet dans l'ancien Code civil (articles 17 et 19), apporte un certain nombre de modifications au Code judiciaire ainsi qu'au Code de droit économique (articles 20 à 31) et comporte quelques dispositions transitoires (articles 32 à 34).

La loi dont l'adoption est envisagée entre en vigueur le 1er janvier 2022 (article 35).

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

3. Le délégué a transmis le tableau de transposition suivant concernant la transposition des directives (UE) 2019/770 et (UE) 2019/771 :

<i>Artikels van het wetsontwerp tot wijziging van de bepalingen van het oude Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de verkopen aan consumenten, tot invoeging van een nieuwe titel VI<i>bis</i> in boek III van het oude Burgerlijk Wetboek en tot</i>	<i>Gewijzigde/vervangen bepalingen</i>	<i>Richtlijn (EU) 2019/771 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de verkoop van goederen, tot wijziging van Verordening</i>
--	--	---

¹ S'agissant d'un avant-projet de loi, on entend par « fondement juridique » la conformité avec les normes supérieures.

² Ces articles visent à transposer (partiellement) la directive (UE) 2019/771.

³ Le nouveau titre VI*bis* a pour objet de transposer (partiellement) la directive (UE) 2019/770.

wijziging van het Wetboek van economisch recht		(EU) 2017/2394 en Richtlijn 2009/22/EG, en tot intrekking van Richtlijn 1999/44/EG.
Artikel 1	-	-
Artikel 2	-	-
Artikel 3	Vervanging van artikel 1649bis oude Burgerlijk Boek	
	1649bis §1, 1°	2, 2)
	1649bis §1, 2°	2, 3)
	1649bis §1, 3°	2, 4)
	1649bis §1, 4° a), b)	2, 5), a), b)
	1649bis §1, 5°	2, 6)
	1649bis §1, 6° a), b)	2, 7), a), b)
	1649bis §1, 7°	2, 8)
	1649bis §1, 8°	2, 9)
	1649bis §1, 9°	2, 10)
	1649bis §1, 10°	2, 11)
	1649bis §1, 11°	2, 12)
	1649bis §1, 12°	2, 13)
	1649bis §1, 13°	2, 14)
	1649bis §1, 14°	2, 15)
	1649bis § 2, eerste lid	3.1.
	1649bis § 2, tweede lid	3.3.
	1649bis § 2, derde lid	3.5.b)
	1649bis § 2, vierde lid	3.2.
	1649bis § 3, 1°	3.3. (eerste zin)
	1649bis § 3, 2°	3.4.a)
	1649bis § 3, 3°	3.4.b)
Artikel 4	Vervanging van artikel 1649ter oude Burgerlijk Boek	
	1649ter § 1	5
	1649ter § 2, 1°	6, a)
	1649ter § 2, 2°	6, b)
	1649ter § 2, 3°	6, c)
	1649ter § 2, 4°	6, d)

	1649ter § 3, 1°	7.1, a)
	1649ter § 3, 2°	7.1, b)
	1649ter § 3, 3°	7.1, c)
	1649ter § 3, 4°	7.1, d)
	1649ter § 4, 1°	7.2, a)
	1649ter § 4, 2°	7.2, b)
	1649ter § 4, 3°	7.2, c)
	1649ter § 5, 1°	7.3, a)
	1649ter § 5, 2°	7.3, b)
	1649ter § 6, 1°	7.4, a)
	1649ter § 6, 2°	7.4, b)
	1649ter § 7	7.5
	1649ter § 8, 1°	8, a)
	1649ter § 8, 2°	8, b)
Artikel 5	Wijzigingen van artikel 1649quater, § 1	
Artikel 5, 1°	1649quater, §1, nieuwe lid tussen het eerste en het tweede lid	10.2
Artikel 5, 2°	1649quater, §1, tweede lid, dat het derde lid wordt	- recital 44- statu quo
Artikel 5, 3°	1649quater, § 1, derde lid, dat het vierde lid wordt	10.6 – statu quo + duidelijk informatie
Artikel 6	Vervanging van artikel 1649quater, §2	-
	1649quater, § 2	12
Artikel 7	Wijziging in artikel 1649quater § 3	
	1649quater, § 3	10.4
Artikel 8	Vervanging van artikel 1649quater, § 4	
	1649quater, § 4, eerste lid	11.1 et 11.2 ;
	1649quater, § 4, tweede lid	11.1 et 10.6
Artikel 9	Invoeging in artikel 1649quater, du § 4/1	
	1649quater, § 4/1	11.3
Artikel 10	Wijziging in artikel 1649quater, § 5	
	1649quater, § 5	-

Artikel 11	Wijziging in artikel 1649quinquies, §1	
	1649quinquies, §1	-
Artikel 12	Vervanging van artikel 1649quinquies, § 2 et § 3	
	1649quinquies, § 2, 1°	13.2, a)
	1649quinquies, § 2, 2°	13.2, b)
	1649quinquies, § 2, 3°	13.2, c)
	1649quinquies, § 3, eerste lid, 1°	14.1, a)
	1649quinquies, § 3, eerste lid, 2°	14.1, b)
	1649quinquies, § 3, eerste lid, 3°	14.1, c)
	1649quinquies, § 3, tweede lid	14.2
	1649quinquies, § 3, derde lid	14.3
	1649quinquies, § 3, vierde lid	14.4
Artikel 13	Invoeging in artikel 1649quinquies des § 4 à 7	
	1649quinquies § 4	13.3
	1649quinquies § 5, eerste lid, 1°	13.4, a)
	1649quinquies § 5, eerste lid, 2°	13.4, b)
	1649quinquies § 5, eerste lid, 3°	13.4, c)
	1649quinquies § 5, eerste lid, 4°	13.4, d)
	1649quinquies § 5, tweede lid	13.5
	1649quinquies § 6	15
	1649quinquies § 7, eerste lid	16.1
	1649quinquies § 7, tweede lid	16.2
	1649quinquies § 7, derde lid, 1°	16.3, a)
	1649quinquies § 7, derde lid, 2°	16.3, b)
	1649quinquies § 7, vierde lid	16.3, laatste lid.
Artikel 14	Vervanging van	

	artikel 1649sexies	
	1649sexies	18
Artikel 15	Vervanging van artikel 1649septies	
	1649septies § 1, eerste lid	17.1, eerste lid.
	1649septies § 1, tweede lid	17.1, tweede lid
	1649septies § 2, 1°	17.2, a)
	1649septies § 2, 2°	17.2, b)
	1649septies § 2, 3°	17.2, c)
	1649septies § 2, 4°	17.2, d)
	1649septies § 2, 5°	17.2, e)
	1649septies § 3	17.3
Artikel 16	Wijziging in artikel 1649octies	
	1649octies	21
Artikel 17	Autonome bepaling	22.1
	<i>Ingevoegde bepalingen in een nieuwe titel VIbis in boek III van het oude Burgerlijk Wetboek</i>	<i>Richtlijn (EU) 2019/770 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de levering van digitale inhoud en digitale diensten</i>
Artikel 18	1701/1, 1°	2, 1)
	1701/1, 2°, a), b)	2, a), b)
	1701/1, 3°	2, 3)
	1701/1, 4°	2, 4)
	1701/1, 5°	2, 5)
	1701/1, 6°	2, 6)
	1701/1, 7°	2, 7)
	1701/1, 8°	2, 8)
	1701/1, 9°	2, 9)
	1701/1, 10°	2, 10)
	1701/1, 11°	2, 11)
	1701/1, 12°	2, 12)
	1701/1, 13°	2, 13)

	1701/1, 14°	-
	1701/2, § 1	3.1. eerste lid
	1701/2, § 2	3.1. tweede lid
	1701/2, § 3	3.2
	1701/2, § 4	3.3
	1701/2, § 5	3.4
	1701/2, § 6	3.6, eerste lid
	1701/2, § 7, 1°	3.5, a)
	1701/2, § 7, 2°	3.5, b)
	1701/2, § 7, 3°	3.5, c)
	1701/2, § 7, 4°	3.5, d)
	1701/2, § 7, 5°	3.5, e)
	1701/2, § 7, 6°	3.5, f)
	1701/2, § 7, 7°	3.5, g)
	1701/2, § 7, 8°	3.5, h)
	1701/3, § 1	5.1
	1701/3, § 2, 1°	5.2, a)
	1701/3, § 2, 2°	5.2, b)
	1701/4	6
	1701/5, 1°	7, a)
	1701/5, 2°	7, b)
	1701/5, 3°	7, c)
	1701/5, 4°	7, d)
	1701/6, § 1, 1°	8.1, a)
	1701/6, § 1, 2°, a)	8.1, b), i)
	1701/6, § 1, 2°, b)	8.1, b), ii)
	1701/6, § 1, 2°, c)	8.1, b), iii)
	1701/6, § 1, 3°	8.1, c)
	1701/6, § 1, 4°	8.1, d)
	1701/6, § 2, 1°	8.2, a)

	1701/6, § 2, 2°	8.2, b)
	1701/6, § 3, 1°	8.3, a)
	1701/6, § 3, 2°	8.3, b)
	1701/6, § 4	8.4
	1701/6, § 5	8.5
	1701/6, § 6	8.6
	1701/7, 1°	9, a)
	1701/7, 2°	9, b)
	1701/8, § 1, eerste lid	11.1
	1701/8, § 1, tweede lid	12.1
	1701/8, § 2, eerste lid	11.2, eerste en tweede lid
	1701/8, § 2, tweede lid	12.2
	1701/8, § 2, derde lid	-
	1701/8, § 2, vierde lid	11.2, derde lid
	1701/8, § 3, eerste lid	11.3, eerste lid
	1701/8, § 3, tweede lid	12.3
	1701/8, § 3, derde lid	-
	1701/8, § 3, vierde lid	11.3, tweede lid
	1701/8, § 4, eerste lid	12.4
	1701/8, § 4, tweede lid	12.5
	1701/8, § 5	3.10 en recital 12
	1701/9, § 1	13.1
	1701/9, § 2, 1°	13.2, a)
	1701/9, § 2, 2°	13.2, b)
	1701/9, § 3	13.3
	1701/10	14.1
	1701/11, § 1, 1°	14.2, a)
	1701/11, § 1, 2°	14.2, b)
	1701/11, § 2	14.3

	1701/12, § 1, 1°	14.4, a)
	1701/12, § 1, 2°	14.4, b)
	1701/12, § 1, 3°	14.4, c)
	1701/12, § 1, 4°	14.4, d)
	1701/12, § 1, 5°	14.4, e)
	1701/12, § 2, eerste lid	14.5, eerste lid
	1701/12, § 2, tweede lid	14.5, tweede lid
	1701/12, § 3, eerste lid	14.6
	1701/12, § 3, tweede lid	15
	1701/13, § 1, eerste lid	16.1, eerste lid
	1701/13, § 1, tweede lid	16.1, tweede lid
	1701/13, § 2	16.2
	1701/13, § 3, 1°	16.3, a)
	1701/13, § 3, 2°	16.3, b)
	1701/13, § 3, 3°	16.3, c)
	1701/13, § 3, 4°	16.3, d)
	1701/13, § 4, eerste lid	16.4, eerste lid
	1701/13, § 4, tweede lid	16.4, tweede lid
	1701/13, § 5	16.5
	1701/14, § 1,	17.1
	1701/14, § 2	17.2
	1701/14, § 3	17.3
	1701/15, § 1	18.1
	1701/15, § 2	18.2
	1701/15, § 3	18.3
	1701/16	20
	1701/17, § 1, 1°	19.1, a)
	1701/17, § 1, 2°	19.1, b)
	1701/17, § 1, 3°	19.1, c)
	1701/17, § 1, 4°	19.1, d)

	1701/17, § 2	19.2
	1701/17, § 3	19.3
	1701/17, § 4	19.4
	1701/17, § 5	3.6, tweede lid
	1701/18, eerste lid	22.1
	1701/18, tweede lid	-
Artikel 19	Autonome bepaling	23.1
	<i>Wijziging Wetboek van economisch recht</i>	<i>Richtlijn 2019/770 et Richtlijn 2019/771</i>
Artikel 21, 25 tot en met 27	I.20, 9° ; XV.2§ 1 ; XV.125/5	23.1 ; 22.1
Artikel 28	XVII.2, 17°	-
Artikel 29	XVII.26, b), 10°	23.2 ; 22.2
Artikel 30	XVII.37, 21°	21 ; 19
Artikel 32	Overgangsbepaling	3.5, b) Richtlijn 2019/771
Artikel 33	Overgangsbepaling	24.2 Richtlijn 2019/771
Artikel 34	Overgangsbepaling	24.2 Richtlijn 2019/770
Artikel 35	Inwerkingtreding	24.2

Il est recommandé d'annexer le tableau de concordance à l'avant-projet qui sera déposé à la Chambre des représentants et de préciser également ⁴ à cet égard si, et de quelle manière, les dispositions des directives ⁵ qui ne sont pas transposées par le présent avant-projet ne nécessitent pas d'être transposées ou si elles feront encore l'objet d'une transposition.

Dans l'éventualité où d'autres projets de texte transposeraient effectivement encore des dispositions des directives, il conviendrait en tout état de cause d'écrire à l'article 2 de l'avant-projet « transpose partiellement » au lieu de « transpose ».

4. Conformément aux règles de légistique formelle, il y a en principe lieu de rédiger un article modificatif pour chaque article à modifier ⁶. Les modifications apportées par les

⁴ De préférence par un tableau de concordance distinct où figureront à gauche les dispositions des directives et à droite les dispositions de transposition ou les éclaircissements nécessaires.

⁵ Comme par exemple l'article 10 de la directive (UE) 2019/770 et l'article 9 de la directive (UE) 2019/771.

⁶ *Principes de la technique législative. Guide de rédaction des textes législatifs et réglementaires*, Conseil d'État, 2008, recommandation 120, à consulter sur www.raadvst-consetat.be.

articles 5 à 10 de l'avant-projet à l'article 1649*quater* de l'ancien Code civil, de même que les modifications apportées par les articles 11 à 13 de l'avant-projet à l'article 1649*quater* de l'ancien Code civil, doivent chaque fois être regroupées en un seul article modificatif⁷. L'insertion de plusieurs articles ne se fait pas non plus de manière cohérente, cette insertion étant effectuée en une seule fois à l'article 18 de l'avant-projet et séparément pour chaque article aux articles 26 et 27 de l'avant-projet. Il y a lieu d'y remédier.

5. Dans un souci de clarté du dispositif à adopter, de sécurité juridique et de concordance entre les versions linguistiques, il y a lieu de soumettre l'avant-projet à un examen approfondi sur le plan rédactionnel. À titre d'exemple, on relèvera les imperfections suivantes :

- Dans le texte néerlandais de l'article 1701/6, § 5, en projet, de l'ancien Code civil, il convient de viser, à l'instar du texte français, « de paragrafen 1 of 2 » au lieu de « lid 1 of lid 2 ».
- Dans le texte néerlandais de l'article 1701/9, § 1er, en projet, de l'ancien Code civil, il y a lieu de viser, comme le fait le texte français, l'« artikel 1701/3 » au lieu de l'« artikel 5 ».
- Dans le texte néerlandais de l'article 1701/11, § 2, en projet, de l'ancien Code civil, il faut faire référence, comme le fait le texte français, au « paragraaf 1 » et non au « lid 2 ».
- Dans sa version néerlandaise, l'article 1701/13, en projet, de l'ancien Code civil fait erronément mention de l'article 1703/13.
- Dans l'ensemble du texte de l'avant-projet, les notions de « chaîne de transactions » et de « chaîne de contrats » sont employées indifféremment. Il est recommandé d'utiliser uniformément la notion de « chaîne de transactions » utilisée dans les directives (UE) 2019/770 et (UE) 2019/771.

EXAMEN DU TEXTE

Article 3

6. À l'article 1649*bis*, § 2, alinéa 2, en projet, de l'ancien Code civil, il convient de viser le paragraphe 1er, 4°, b) (et non : le « paragraphe 1er, point 4), b) »).

7. À l'article 1649*bis*, § 3, 4°, en projet, de l'ancien Code civil, le membre de phrase « contrats relatifs à la vente d' » doit être inséré avant les mots « animaux vivants » afin d'assurer une meilleure concordance avec les termes de l'article 3, paragraphe 5, premier alinéa, de la directive (UE) 2019/771.

⁷ Sur le modèle de la formule F 4-2-9-1 du Guide de rédaction précité.

Article 9

8. Dans le texte néerlandais de l'article 1649*quater*, § 4/1, en projet, de l'ancien Code civil, le mot « termijn » doit être remplacé par le mot « periode » afin de se rapprocher davantage de la formulation de l'article 11, paragraphe 3, de la directive (UE) 2019/771.

Article 11

9. En vue de mettre la législation existante en conformité avec les articles 13, paragraphes 1 et 4, et 15, de la directive (UE) 2019/771, il s'impose que l'article 11 de l'avant-projet apporte une modification supplémentaire concernant l'article 1649*quinquies*, § 1er, alinéa 1er, actuel, de l'ancien Code civil afin de remplacer le mot « adéquate » de cette disposition par le mot « proportionnelle ».

Article 13

10. À l'article 1649*quinquies*, § 7, alinéa 2, en projet, de l'ancien Code civil, le membre de phrase « dont on ne peut raisonnablement attendre qu'il accepte de les garder » doit être remplacé par le membre de phrase « si l'on ne peut raisonnablement attendre du consommateur qu'il accepte de ne garder que les biens conformes », afin de se conformer davantage à la formulation de l'article 16, paragraphe 2, de la directive (UE) 2019/771.

11. Conformément à l'article 1649*quinquies*, § 7, alinéa 4, en projet, de l'ancien Code civil, pour l'application de l'article 1649*quinquies*, §§ 6 et 7, tout remboursement au consommateur peut être réduit pour tenir compte de l'usage que celui-ci a eu du bien conforme depuis sa livraison.

Compte tenu des considérants 59 et 60 de la directive (UE) 2019/771⁸ et de l'article 16, paragraphe 3, dernière phrase, de cette même directive, qui dispose que pour l'application de ce paragraphe, les États membres peuvent déterminer « les modalités de la restitution et du remboursement », il semble possible d'instaurer une réglementation qui tient compte, en cas de remboursement, de l'usage qui a été fait du bien concerné. L'article 1649*quinquies*, § 3, alinéa 3, actuel, de l'ancien Code civil prévoit déjà un tel dispositif.

⁸ Ces considérants s'énoncent comme suit :

« (59) Lorsque le consommateur exerce son droit à la résolution du contrat en raison d'un défaut de conformité, la présente directive ne devrait prévoir de règles que sur les effets principaux et les modalités du droit de résolution, notamment l'obligation pour les parties de restituer les prestations reçues. Ainsi, le vendeur devrait être obligé de rembourser le prix payé par le consommateur et le consommateur devrait restituer les biens.

(60) La présente directive ne devrait pas porter atteinte à la liberté des États membres de réglementer les conséquences de la résolution autres que celles prévues dans la présente directive, telles que les conséquences de la baisse de la valeur des biens ou de leur destruction ou de leur perte. Les États membres devraient également être autorisés à réglementer les modalités de remboursement du prix au consommateur, par exemple les modalités relatives aux moyens utilisés pour ce remboursement ou aux coûts et frais éventuels engagés à la suite du remboursement. Les États membres devraient, par exemple, avoir également la liberté de prévoir certains délais pour le remboursement du prix ou la restitution des biens ».

La question se pose toutefois de savoir pourquoi seul l'usage du bien *conforme* est pris en considération dans le cadre d'une réglementation concernant les défauts de conformité. En tout état de cause, une telle exigence de conformité ne semble pas cohérente au regard de l'article 1649*quinquies*, § 6, en projet, qui ne concerne que les biens non conformes. La condition d'usage d'un bien « conforme » n'est d'ailleurs pas non plus mentionnée à l'article 1649*quinquies*, § 3, alinéa 3, actuel, de l'ancien Code civil. On supprimera donc le mot « conforme » à l'article 1649*quinquies*, § 7, alinéa 4, en projet.

Article 16

12.1. L'article 16 de l'avant-projet, qui a pour objet de transposer la directive (UE) 2019/771, modifie l'article 1649*octies*, alinéa 1er, de l'ancien Code civil⁹, mais pas l'alinéa 2 de cet article, qui s'énonce comme suit :

« Toute stipulation déclarant applicable à un contrat régi par le présent titre la loi d'un État tiers à l'Union européenne est nulle en ce qui concerne les matières régies par le présent titre lorsque, en l'absence de cette stipulation, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au consommateur dans lesdites matières ».

Cette disposition a transposé l'article 7, paragraphe 2, de la directive 1999/44/CE du Parlement européen et du Conseil du 25 mai 1999 'sur certains aspects de la vente et des garanties des biens de consommation' (qui sera abrogée par la directive (UE) 2019/771)¹⁰, qui s'énonce comme suit :

« Les États membres prennent les mesures nécessaires pour que le consommateur ne soit pas privé de la protection accordée par la présente directive par le choix du droit d'un État non membre comme droit applicable au contrat, lorsque le contrat présente un lien étroit avec le territoire des États membres ».

La question se pose donc de savoir si la sanction de nullité inscrite à l'article 1649*octies*, alinéa 2, de l'ancien Code civil, peut être maintenue.

12.2. Cette disposition doit être mise en rapport avec l'article 6 du règlement (CE) n° 593/2008 du Parlement européen et du Conseil du 17 juin 2008 'sur la loi applicable aux obligations contractuelles (Rome I)' qui instaure des règles concernant la loi applicable aux contrats de consommation. Conformément à l'article 6, paragraphe 2, de ce règlement, la loi applicable aux contrats de consommation choisie par les parties « ne peut cependant avoir pour résultat de priver le consommateur de la protection que lui assurent les dispositions auxquelles il ne peut être dérogé par accord en vertu de la loi qui aurait été applicable, en l'absence de choix, sur la base du paragraphe 1 ». Eu égard à l'application

⁹ Par ailleurs, dans le texte néerlandais de l'article 16 de l'avant-projet, on omettra la troisième mention du mot « worden ».

¹⁰ Avec effet au 1er janvier 2022 ; voir l'article 23 de la directive (UE) 2019/771.

universelle du règlement, cette disposition s'applique également dans le cas où les parties auraient choisi la loi d'un pays qui n'est pas membre de l'UE ¹¹.

Il n'appartient pas au législateur national de paraphraser (en tout ou en partie), par la loi, les dispositions d'un règlement européen. En effet, conformément à l'article 288, deuxième alinéa, du Traité 'sur le fonctionnement de l'Union européenne', un règlement est obligatoire dans tous ses éléments et il est directement applicable dans chaque État membre. Sauf lorsqu'un règlement confie certaines mesures d'exécution aux États membres ou si le règlement concerné laisse une certaine marge pour prendre pareilles mesures, une telle applicabilité directe signifie qu'il n'est pas nécessaire que les États membres interviennent en vue d'intégrer les dispositions du règlement dans leur ordre juridique interne. Les dispositions d'un règlement ne doivent notamment pas être transposées dans le droit interne des États membres.

La sanction de nullité inscrite à l'article 1649*octies*, alinéa 2, de l'ancien Code civil ne se limite toutefois pas à simplement reproduire ou paraphraser la disposition de l'article 6, paragraphe 2, du règlement (CE) n° 593/2008 : dans les mêmes circonstances, dans lesquelles le règlement, par dérogation à une clause concernant le choix du droit applicable, fait prévaloir les dispositions du droit qui serait applicable à défaut de choix par les parties, l'article 1649*octies*, alinéa 2, de l'ancien Code civil déclare nulle une telle clause concernant le choix du droit applicable. Par la sanction de nullité, cette disposition prévoit donc un effet juridique supplémentaire qui n'est pas inscrit dans le règlement mais qui n'est pas non plus contraire à ce dernier. Dès lors, la règle énoncée à l'article 1649*octies*, alinéa 2, de l'ancien Code civil peut être maintenue.

Article 17

13. Par souci de transparence du dispositif en projet, l'article 17 de l'avant-projet, qui est conçu comme une disposition autonome dans l'avant-projet, mais qui concerne le cadre pénal de la section qui y est mentionnée, doit être inséré sous la forme d'un article 1649*nonies*, nouveau, dans l'ancien Code civil.

Cette observation vaut également, *mutatis mutandis*, pour l'article 19 de l'avant-projet qui doit être inséré sous la forme d'un article 1701/19, nouveau, dans l'ancien Code civil.

Article 18

14. À la question de savoir quelle disposition de l'article 1701/2, § 7, 2°, en projet, de l'ancien Code civil (qui vise les services de communications interpersonnelles non fondés sur la numérotation) est visée par « l'article X de la loi XXX », le délégué a répondu :

« Il s'agit de la loi de transposition de la directive 2018/1972 du 11 décembre 2018 établissant le code des communications électroniques européen ».

¹¹ Voir l'article 2 du règlement (CE) n° 593/2008 qui dispose que la loi désignée par ce règlement s'applique même si cette loi n'est pas celle d'un État membre.

Sans doute le délégué vise-t-il l'avant-projet de loi 'portant transposition du code des communications électroniques européen et modification de diverses dispositions en matière de communications électroniques' sur lequel le Conseil d'État a donné, le 10 juin 2021, l'avis 69.166/4, et plus spécifiquement la définition de « service de communications interpersonnelles non fondé sur la numérotation » inscrite à l'article 2, 5/4°, en projet, de la loi du 13 juin 2005 'relative aux communications électroniques'. Cette référence doit être inscrite dans l'avant-projet à l'examen tout en veillant cependant à ce que l'entrée en vigueur de l'avant-projet de loi précité ne soit pas postérieure à celle de l'avant-projet à l'examen.

15.1. L'article 1701/18, alinéa 1er, en projet, de l'ancien Code civil frappe de nullité toutes clauses contractuelles qui, au détriment du consommateur, excluent l'application des mesures prévues au titre VIbis du livre III de l'ancien Code civil, dérogent à celles-ci ou en modifient leurs effets avant que le défaut de fourniture ou le défaut de conformité ne soit porté à l'attention du professionnel par le consommateur ou avant que la modification du contenu numérique ou du service numérique conformément à l'article 1701/17 de l'ancien Code civil ne soit portée à l'attention du consommateur par le professionnel. Cette disposition a pour objet de transposer l'article 22, paragraphe 1, de la directive (UE) 2019/770, qui implique qu'une clause contractuelle de l'espèce « ne lie pas » le consommateur.

À la question de savoir si une telle sanction de nullité peut effectivement être considérée comme étant la même sanction que celle de « ne pas lier » qui est mentionnée dans la directive, le délégué a répondu ce qui suit :

« Cette disposition est similaire à celle existant actuellement pour les biens de consommation et nous semble conforme à la directive. Les clauses dérogatoires sont frappées d'une nullité relative, ce qui n'empêche pas le juge de soulever d'office la nullité, conformément à la jurisprudence européenne. Nous nous référons à la justification énoncée dans les travaux parlementaires de la loi de transposition de la directive 1999/44 (51—0982/01, p. 21) : 'Par contre, contrairement à la règle généralement admise selon laquelle une nullité relative ne peut jamais être soulevée d'office par le juge, il y a lieu de tenir compte, en cette matière, de la jurisprudence résultant de l'arrêt dit Océano du 27 juin 2000 de la Cour de Justice des Communautés européennes (affaires jointes C-240/98 à C-244/98) dans lequel la Cour a estimé que 'la protection que la directive 93/13/CEE du Conseil, du 5 avril 1993, concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs, assure à ceux-ci implique que le juge national puisse apprécier d'office le caractère abusif d'une clause du contrat qui lui est soumis lorsqu'il examine la recevabilité d'une demande introduite devant les juridictions nationales'. Cette jurisprudence semble applicable à la directive transposée par le présent projet et il faut donc en conclure que le juge pourra soulever d'office la nullité établie par l'article 1649octies, alinéa 1er, du projet ».

15.2. Bien que la jurisprudence évoquée par le délégué ne concerne pas les dispositions des directives que transpose le présent avant-projet, on peut se rallier au point de vue exprimé par le délégué si l'on considère que la sanction de nullité implique que le consommateur n'est pas lié par la clause contractuelle concernée. D'ailleurs, il y a également lieu de tenir compte à cet égard de l'observation formulée au point 12.2 ainsi que de l'article 3, paragraphe 10, de la directive (UE) 2019/770, qui dispose :

« La présente directive ne porte pas atteinte à la liberté qu'ont les États membres de réglementer des aspects du droit général des contrats, telles que les règles relatives à la formation, à la validité, à la nullité ou aux effets des contrats, y compris les conséquences de la résolution d'un contrat, dans la mesure où ces éléments ne sont pas réglementés par la présente directive, ou le droit à des dommages et intérêts ».

Article 20

16. L'article 589, 14°, en projet, du Code judiciaire renvoie notamment aux articles 110 à 118 de la loi du 6 avril 2010 'relative aux pratiques du marché et à la protection du consommateur'. Étant donné que les articles 110 à 113 de cette loi ont été abrogés dans la mesure où ils s'appliquent aux matières régies par des dispositions correspondantes du Code de droit économique¹² et que les articles 114 à 118 de la même loi ont été purement et simplement abrogés¹³, il y a lieu d'omettre la référence à ces dispositions.

Article 27

17. Dans la phrase liminaire de l'article 27 de l'avant-projet, le membre de phrase « insérée par l'article XX » sera remplacé par le membre de phrase « insérée par l'article 26 ».

18. Le délégué a confirmé que le membre de phrase « contraire aux articles susmentionnés » figurant à l'article XV.125/5, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique, doit être remplacé par le membre de phrase « contraire à un ou plusieurs des articles mentionnés à l'alinéa 1er ».

19. Afin d'assurer la concordance entre les versions linguistiques, on remplacera le mot « waarschijnlijk » inscrit dans le texte néerlandais de l'article XV.125/5, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique, par le mot « mogelijk ».

Article 32

20. Conformément à l'article 32 de l'avant-projet, « [e]n l'absence de nouvelles dispositions législatives spécifiques », les contrats de vente d'animaux vivants conclus à partir du 1er janvier 2022 entre un vendeur et un consommateur restent soumis à l'application des articles 1649bis à 1649octies inclus de l'ancien Code civil dans leur rédaction en vigueur antérieurement à la publication de la loi dont l'adoption est envisagée. À ce sujet, l'exposé des motifs indique ce qui suit :

¹² Article 5 de la loi du 26 décembre 2013 'portant insertion du livre XVII 'Procédures juridictionnelles particulières' dans le Code de droit économique, et portant insertion d'une définition et d'un régime de sanctions propres au livre XVII dans ce même Code'.

¹³ Article 32, § 1er, de la loi du 19 avril 2014 'portant insertion du Livre XI 'Propriété intellectuelle' dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au Livre XI dans les Livres I, XV et XVII du même Code'.

« Une législation spécifique concernant les garanties applicables à la vente d'animaux vivants va être adoptée. Toutefois dans l'hypothèse où cette législation ne serait pas adoptée avant le 1er janvier 2022, date d'entrée en vigueur de la présente loi, il faut s'assurer que ce type de vente bénéficie toujours d'un régime de protection pour le consommateur ».

Mieux vaudrait omettre le membre de phrase « [e]n l'absence de nouvelles dispositions législatives spécifiques ». Si la législation spécifique à laquelle il est fait référence n'est pas adoptée à temps, ce membre de phrase ne peut qu'être une source d'ambiguïté et d'insécurité juridique, dès lors que des non-initiés peuvent difficilement savoir si cette législation spécifique n'a pas été adoptée. Si cette législation spécifique est effectivement adoptée à temps, il est préférable d'adapter alors la disposition transitoire en projet (pour viser cette législation) ou de l'abroger.

Article 33

21. Par souci de sécurité juridique, mieux vaudrait remplacer le membre de phrase « après l'entrée en vigueur de la présente loi » figurant à l'article 33 de l'avant-projet, par le membre de phrase « à partir de la date d'entrée en vigueur de la présente loi ».

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Annemie GOOSSENS

Jeroen VAN NIEUWENHOVE